

Nuklein kislotalary

NUKLEIN KISLATALARY

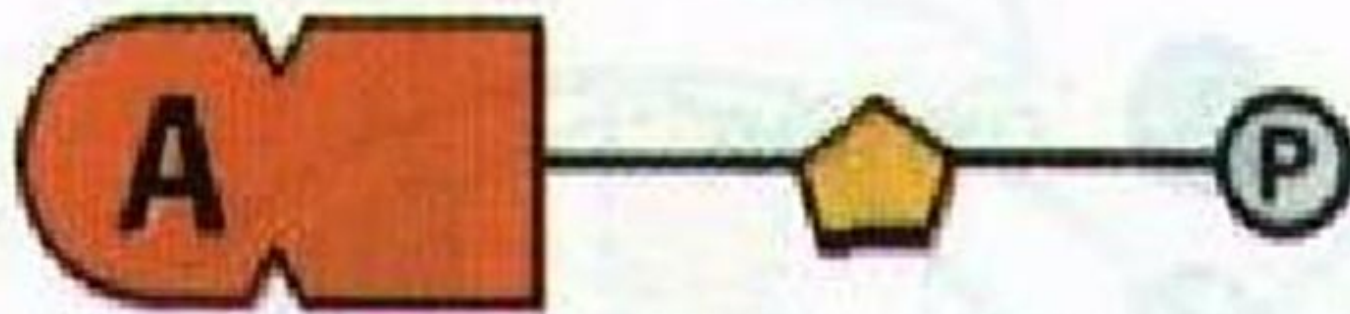
- Nuklein kislatalary beýleki molekulalardan wezipelerine görä tapawulydyrlar.
- Olar genetik maglumat saklaýarlar we bütin öýjük hereketlerini barlaýarlar.

NUKLEOTID

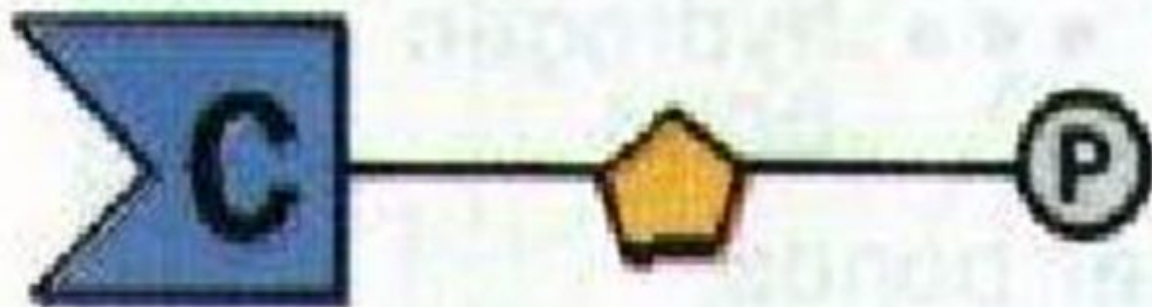
- *Nuklein kislatalaryň ölçeg birligi nukleotiddir.*

Nukleotid aşakdakylardan durýar;

- *Baş uglerodly şeker,*
- *Fosfat grup.*
- *Azotly aşgar.*

adenin nukleotid

sitozin nukleotid

dezoksiriboza

BÄŞ UGLERODLY ŞEKER

Bäş uglerodly şekerde 5 uglerod atomlar bar. Bäş uglerodly şekeriň 2 görnüşi bar. Olar riboza we dezoksiribozadyr.

- **Riboza şekerini saklaýan nuklein kislata-sylary ribonuklein ýa-da RNK diýlip atlandyrylýar.**
- **Dezoksiriboza şekerini saklaýan nuklein kislata-sylary dezoksiribonuklein kislata-sy ýa-da DNK diýlip atlandyrylýar.**

FOSFAT GRUP

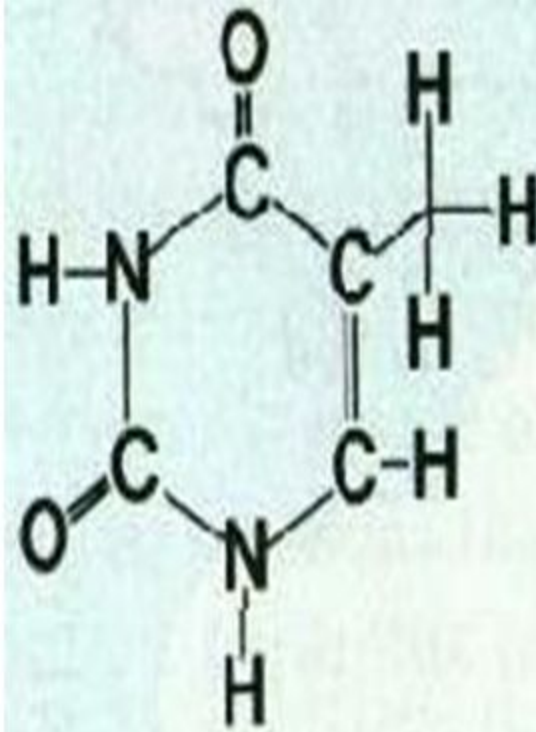
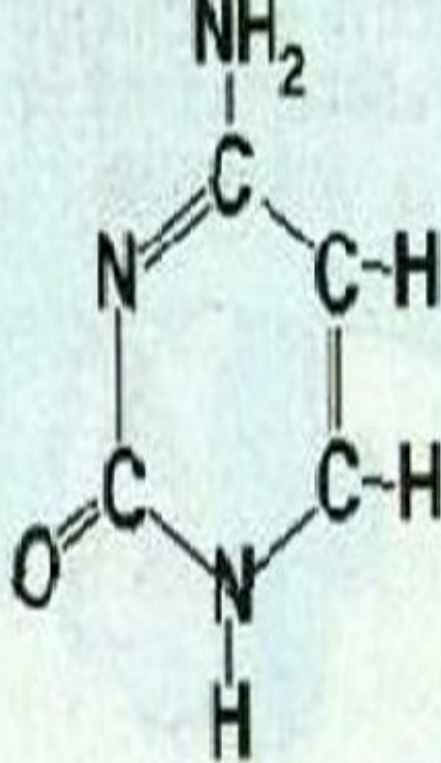
- Nukleotidleriň ähli görnüşlerinde fosfat grup bardyr.
- Olar hemme nukleotidlerde birmeňzeşdir.
- Fosfat gruplar nukleotidlere kislatalyk häsiýetini berýärler.

ORGANİK ESAS

- Organik esaslar azot saklayan birleşmedir. Bular adenin (A), guanin (G), timin (T), sitozin (C) and urasil (U).
- Nukleotidler özleriniñ organik esaslaryna görä toparlara bölünýärler.
- Mysal ü/n: Timin saklayan nukleotid timin nukleotid diýip atlandyrylýar.

C

sitasin

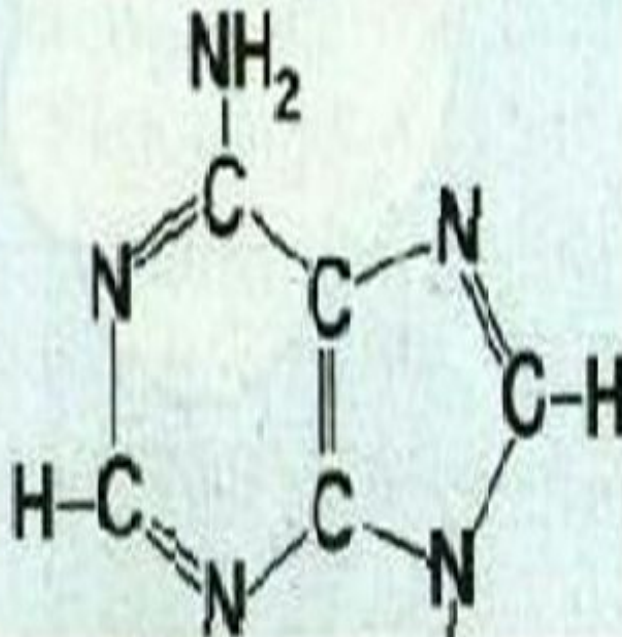

T

timin

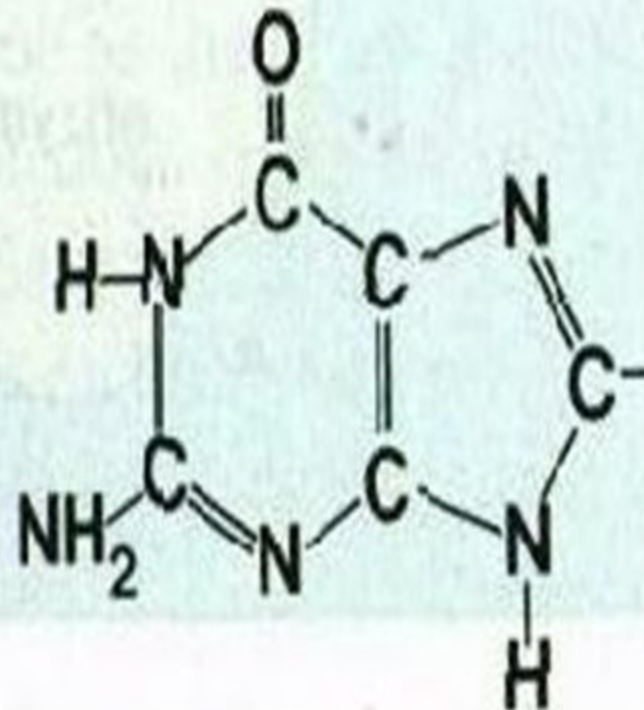
A

adenin

G

guanin

Click Here

DNK

WEZİPELERİ

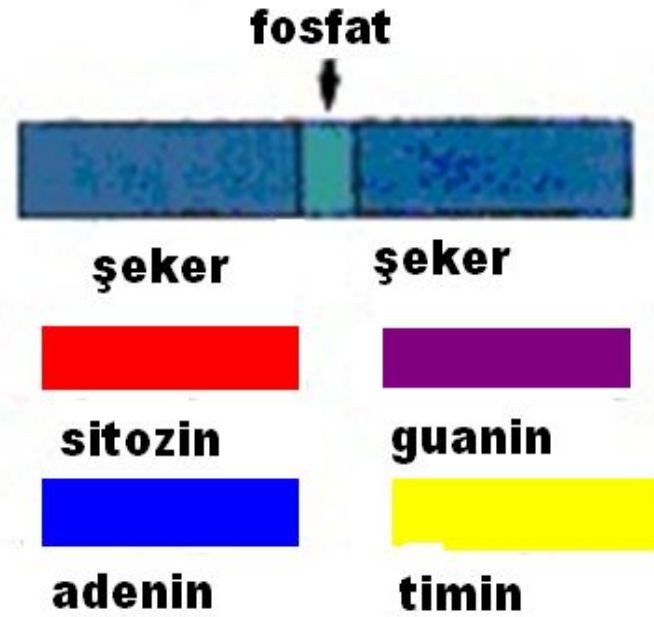
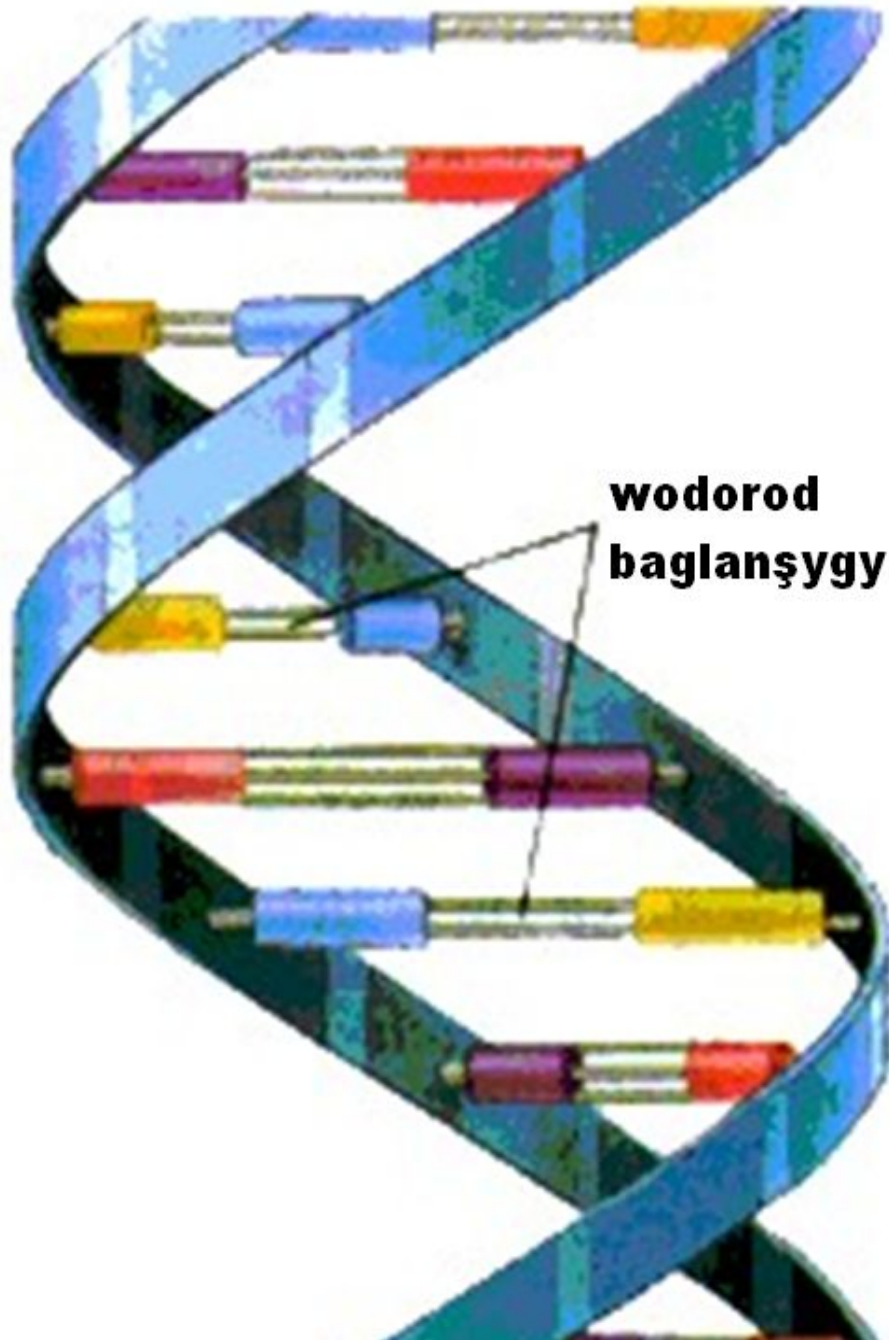
- Öz özüni öndürmek arkaly genetik maglumatlar birikdirýär we genetik dowamlylygyna gözegçilik edýär.
- Öýjügiň metabolik hereketiniň dowamlylygy belok we ferment arkaly düzülýär.

DNKNYN HÄSIÝETERI

- 1- Ol jübüt setirden durýar.
- 2- Ýadronyň, mitohondriýanyň we hloroplastyň içinde
- 3- Özünü DNK polimerozlar arkaly döredýär.
- 4- Nukleotidleri A, T, G we C.
- 5- Şekeri dezoksiriboza.
- 6- Öz özünden köpelip bilýär

DNK molekulary nukleotidleriň iki uzyn setirini saklaýar. Nukleotidleriň her bir zynjyry fosfodister baqlanşyk arkaly birleşýär.

Bu ýolunda nukleotidler DNK-nyň bir setirini emele getirmek üçin birbirine birleşýärler. Ikinji setir birinji setiriň nukleotid setirlemesine görä birleşýär.

- Haçanda DNK-nyň iki setirleri baglanşanda, adenin hem hemişe timine baglanýar. Adenin we timiniň arasynda jübüt wodorod bar (A=T).
- Sitoziniň we guaninyň arasynda üç wodorod baglanşygy bar (C --- G).

○ DNK-daky adenin nukleotidiniň sany timin nukleotidiniň sanyna deňdir.

Şonuň üçim hem sitozin nukleotidi guanin nukleotidine deňdir.

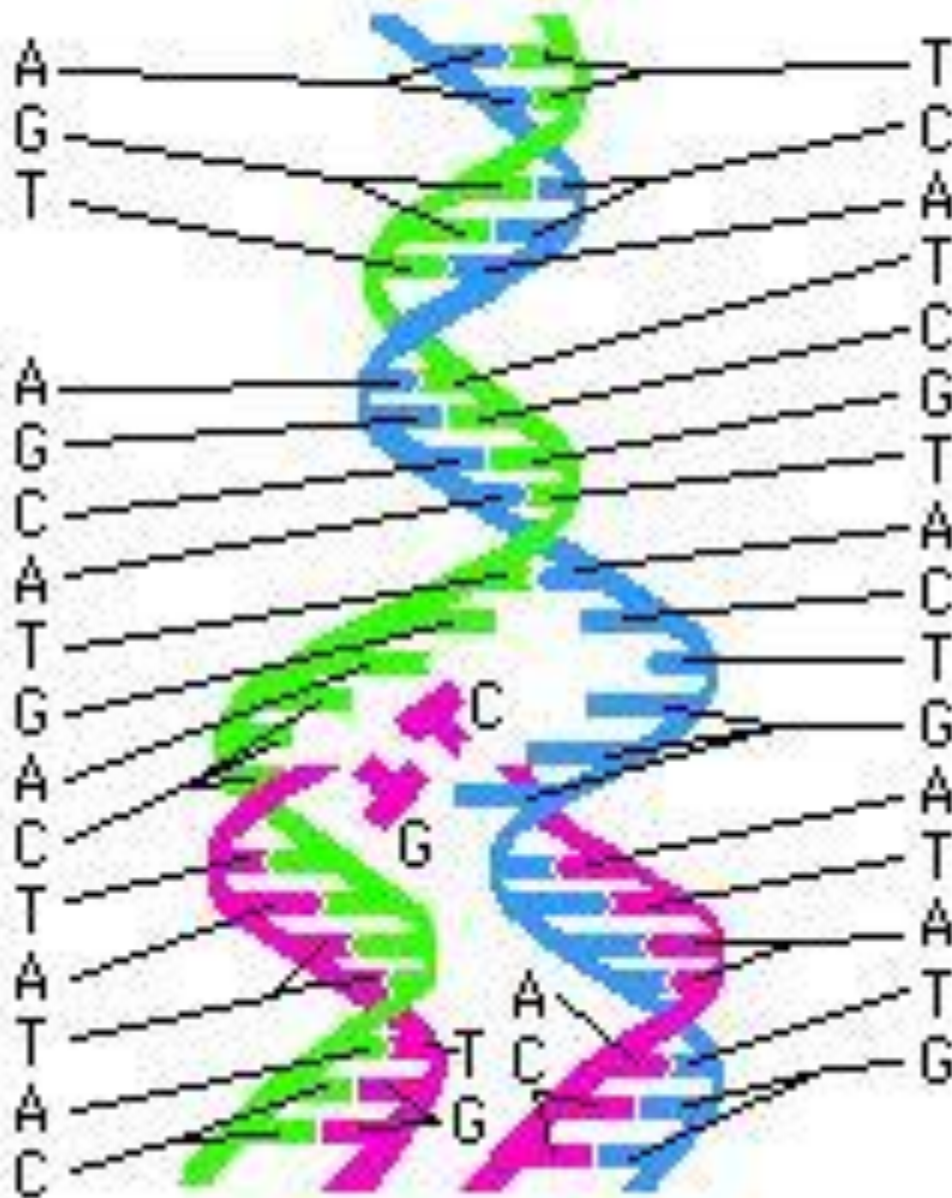
Click Here

ÖZ ÖZÜNI ÖNDÜRMEK

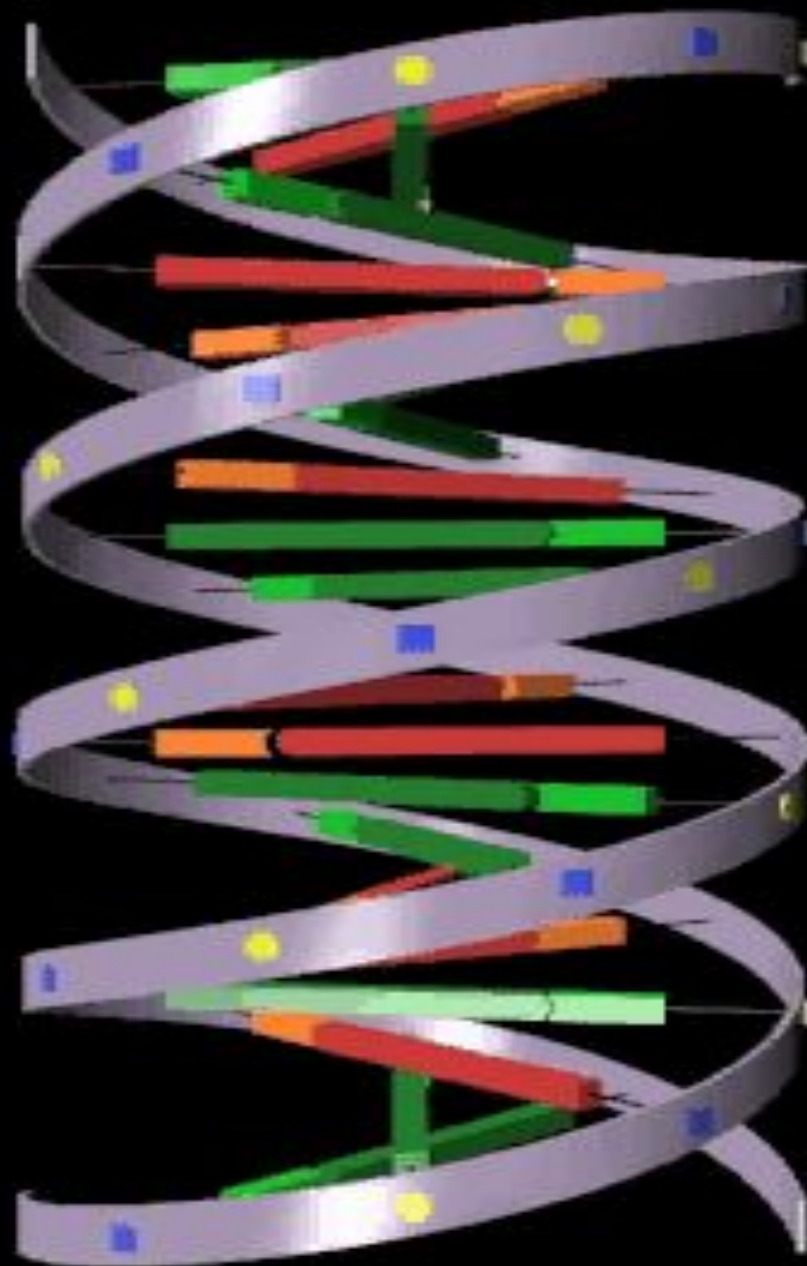
- Öýjük bölünmesinden öň DNK özünü öndürýär. Bu işe öz özüni öndürmek diýip atlandyrylýar.

DNA Replication

Click Here

thymine residue

adenine residue

cytosine residue

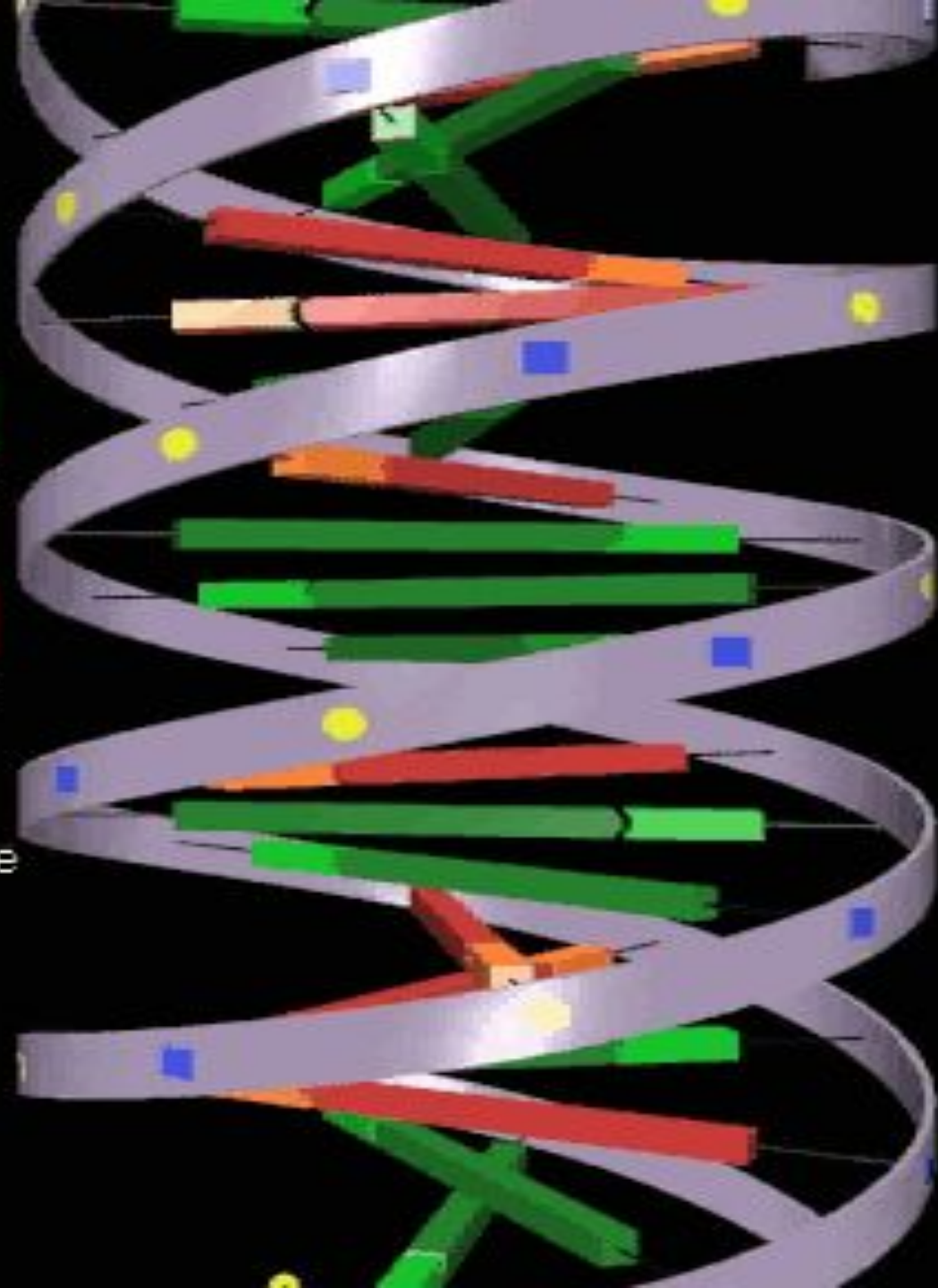

guanine residue

phosphoric acid residue

deoxyribose residue

SEMICONSERVATION

- DNK-nyň iki setiri täze semiconservatively yüze çikarýar.

Click Here

RNK

1- Bir setirden durýar.

2-Ýadronyň,mitohondriýa,hloroplastyň wesitoplazmanyň içinde.

3-DNK-dan çykýar.

4-Nukleotidleri A,U,G we C.

5- Şekeri riboza

6-Ol genetik maglumat geçirýär we beloklardan çykýar.

RNK –nyň häsiýetleri

- Habar beriş RNK

- Transport RNK

- Ribosoma

RNK-sy

RIBOSOMA RNK

- RNK-laryň ähli görnüşü DNK-lar arkaly çykýar. RNK -laryň DNK-lardan çykmasyna kopýalamak diýilýär. Soňra rRNK sitoplasma tarap hereket edýär.
- Beýleki RNK-lar dürlü belok çykar-mak üçin DNK-dan kopýalanýar.

Click Here

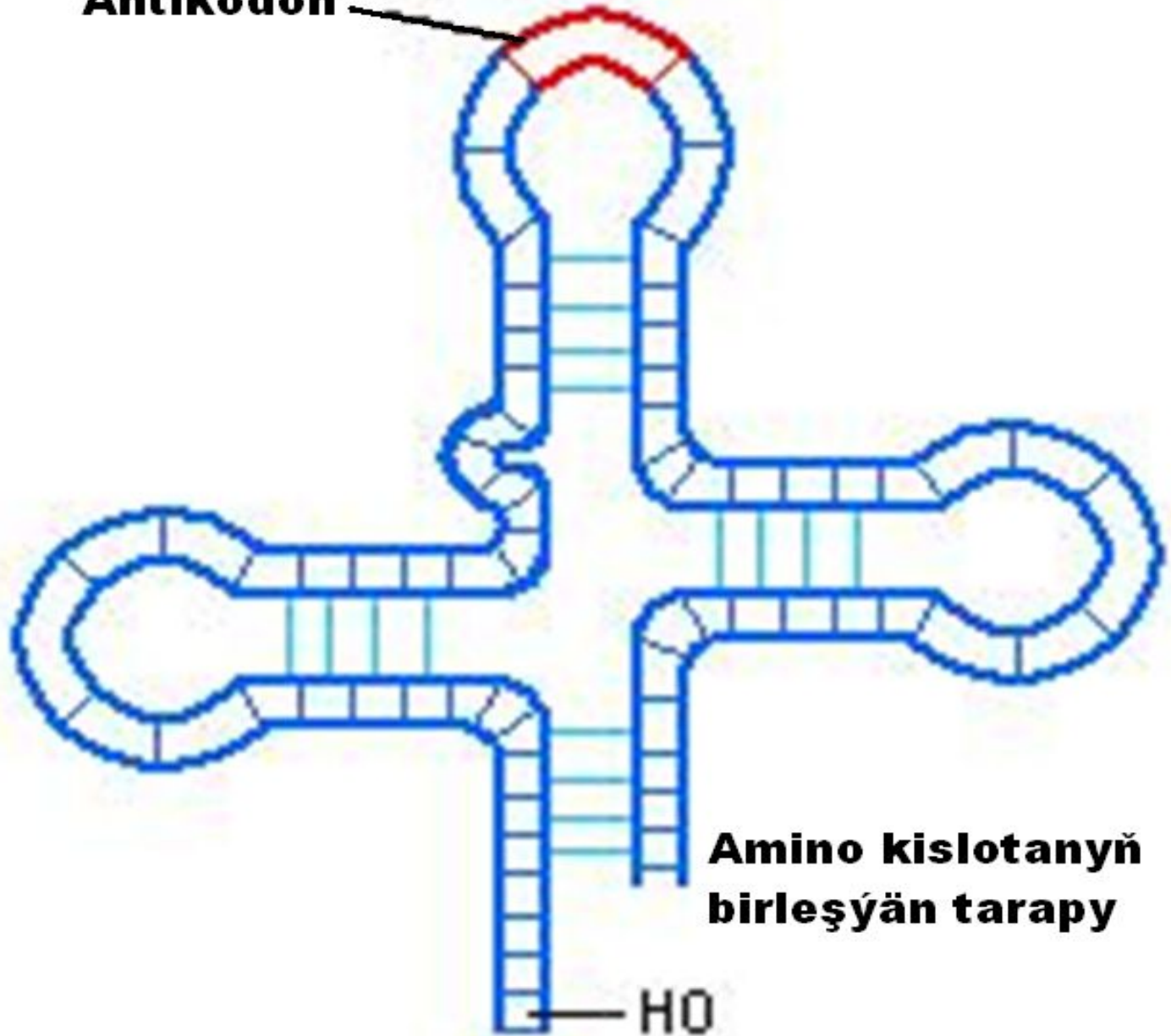
T RNK

- t RNK ýadroda köpelyär ýöne soň sitoplasmada galýar.
- tRNK sitoplasmadan ribosoma amino kislotalar geçirýärler.
- Her bir tRNK amino kislatalaryň diňe bir görnüşini geçirip bilýärler. tRNK 20 gör-nüşli bolmalydyr sebäbi amino kislatala- ryň 20 görnüşü bar.

tRNA

Antikodon

**Amino kislotanyň
birleşýän tarapy**

HO

RRNK

- r RNK öýjügiň ýadrojygyn-
da DNK arkaly ýüze çykýar.
- r RNK-lar beloklary çykar-
makda rol alýar.
- r RNK ribosomanyň düzü-
minde ýer alýar.